

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на Милана Веселинова Влахова-Илкова
редовен докторант към катедра „Музика“ при Факултета по изкуствата -
Югозападен университет „Неофит Рилски“ ,

на тема:

**„Осъзнаване ладовата структура на песента – съществена част от
специализираното обучение по народно пеене“**

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по шифър 1.3.

Рецензент: проф. д. изк. н. Филип Христов Павлов

жив. гр. София 1712, ж.к. Младост III, бл. 317, вх. А, ап. 3

Милана Веселинова Влахова-Илкова е родена на 27.11.1976 г. в гр. Благоевград. След завършване на средното си образование от 1994 до 98 г. е студентка в ЮЗУ „Н. Рилски“ в специалност Педагогика на обучението по музика. Завършва бакалавърското си образование със специалност „Музикална педагогика“ с професионална квалификация „Учител по музика“ и „Учител по народно пеене“. В последствие придобива и магистърска степен по специалност „Педагогика за надарени деца“. От 2013 г., след спечелен конкурс, е редовна докторантка по Научната специалност 05.07.03 „Методика на обучението по музика“. Научните и практически интереси на Влахова-Илкова от началото на нейната професионална дейност до сега – вече като като старши учител по музика и народно пеене, са изцяло в областта на педагогическата професия, в която се изявява. Може да се каже, че настоящата докторска дисертация в областта на народната музика е логично следствие от личната й

ангажираност, музикална нагласа, активност и целенасочено овладяване на научната и практико-приложни сфери в образованието.

Педагогическата система поставя нови изисквания към преподавателите по музика в училище, които трябва да са в унисон с днешните тенденции и цели на съвременното образование. В този смисъл, идеята на дисертационния труд, свързана с избраната тема, е твърде актуална и предполага съвременни педагогически подходи и нестандартни решения по отношение на традиционно наложилата се училищна практика. Те трябва да са в унисон с широките технологични умения, които мнозина от учениците вече владеят, предоставящи комплексни знания по много от изучаваните предмети. Тези тенденции на новото време следва да имат своето възможно приложение и в областта на музикалните дисциплини, особено в упражнителните дейности. Модерната педагогика е насочена към изграждането на съответни компетенции в обучението на учениците от различните учебни класове. В случая, обект на изследването са гимназиалните класове V–VII-ми на образователното училище, както и изучаващите дисциплината „народно пеене” в специализираните гимназии.

В увода дисертантката представя своята изходна гледна точка към предстоящото развитие на тематиката, цитирайки различни източници от научни разработки. Несъмнено важни за нея са изводите на Иван Хлебаров за функционирането на музикалната култура в нейните четири сфери: музикално творчество, изпълнителство, възприятие и образование. Но само няколко реда след това тя казва, че „обучението на младите народни певци... би трябвало да кореспондира с ... цитираните сфери, но в обратен порядък – образование, възприятие, изпълнителство и творчество” (край на цитата). Само подхвърлена, без допълнително обяснение, тази авторска идея губи своето значение. А именно в този порядък, и по същество, тя ще бъде развивана в своите съставни части в следващите страници на

концептуалното изследване. С кратко обяснение можеше да се постигне смисловата връзка между двете постановки.

Предмета, обекта и целта на изследването са точно представени, а в петте посочени задачи е видна разработената последователност и логика на изследователската дейност.

Първа и втора глава на научната разработка на дисертантката по същество представят научно-теоретичната база, върху която предстои да се разгърнат личните творчески идеи, подходи и оригинални решения, свързани с крайната цел – да се намерят възможности, да се потърсят съвременни решения и да се осигури творческо приложение и действеност на нова програма в обучението по народно пеене. Тази програма трябва в дълбочина да отразява връзката на музикалната практика с основния комплекс от утвърдени и класифицирани знания. Влахова-Илкова работи с голям обем информационни и научни основни музикално-теоретични материали, публикувани през годините от утвърдени имена в световното музиковедие и от значими български изследователи на фолклора. Те са представени в кратка, стройна система, която ѝ дава възможност да направи коректни изводи и да даде важни опорни пунктове, върху които се изгражда развиваната лична концепция за обучението по народно пеене.

В подточка 2.2 на Втора глава дисертантката цитира различни изследвания, свързани със заключителната каденца на народната песен при различни ладови наклонения. Визирам цитатите от стр. 27 и материалите малко по-нататък. След представянето на типичен тонов постепенен порядък като VII-I , III-II-I и т.н. характерни каденци, в цитата от Кауфман се посочва и заключителен квартов скок в края на песента. Същото след това се отбелязва от Кутева, Огненска, Гошев. Ако логиката в постепенните последования е логично изяснена, то тук се нуждаем от аргумент, който да ни обясни, защо при задължителното възвратно движение след скок, това се счита за допустимо във финалната каденца -

моя въпрос към авторката. На стр. 29 Илкова казва, че при по-малък амбитус на песента – тетраход, според ладовото наклонение може да се определи лада (примерът е за дорийския лад). Но как бихме могли да сме сигурни, че този тетраход, който като междутонова интервалика съвпада напълно с еолийския лад, наистина е в дорийско наклонение? Вероятно най-добро доказателство за това твърдение тук биха били 2 музикални примера с изискващите се обяснения.

Трета глава на дисертационния труд представя проблемите на обучението по музика в училище, които са изведени от програмите на образователната система. Чрез представените анкетни форми се изследват в дълбочина нагласите на учениците да общуват с народната музика, интересите им като нейни слушатели, изпълнители и разпространители чрез публична дейност, ролята ѝ в Югозападния регион. Друга позиция в подхода на авторката е да установи, доколкото това е възможно в настоящата анкета, дали автентичното поднасяне на фолклорните образци предизвиква по-голям интерес от съвременното аранжиране чрез компютърни и др. способности, което дава важни изводи за практическата приложимост на народното изкуство в условията на реалната социална действителност. Представените в различни таблици въпроси и изведените диаграми дават възможност за полезни изводи и представляват важен доказателствен материал за научното изследване. Дисертантката обобщава резултатите с определен лаконизъм, но тяхната съдържателност предизвиква определени въпроси, особено тези за важноста на извънкласните дейности за музикалното обучение и развитие на гимназистите и неговата роля в цялостната възпитателна дейност.

Изключително задълбочено е представен анализът на учебните пособия и картината на образователната дейност по отношение обучението чрез народната музика. Сравняването на диаграмите, свързани с ладовото многообразие, в най-общи линии показват, че въпреки значителната

разлика във времето – период от над 12 год., образователната дейност не е постигнала съществено развитие като методика на преподаване и не съдейства за изграждането у учениците на усет за специфичната ладова организация в българската народна музика. Така Влахова-Илкова потвърждава вече известната констатация на проф. Лозанка Пейчева, публикувана още през 2008 г. в нейните трудове, че „знанията за фолклорната музика от България се въвеждат в общото музикално образование като несистемни, хаотични, неподредени, фрагментарни, компресирани и форматирани обучаеми еднаквости”. Несъмнено, особено днес и все повече, педагогиката ще се нуждае от високообразовани учители, които да бъдат в състояние да въздействат на закостенялостта на системата чрез личните си качества, чрез своите широки и задълбочени научни интереси, чрез създаваните от тях нови експериментални постановки.

Безспорно център на научната разработка е **четвъртата глава** на дисертацията. Разработването на педагогическа технология за придобиване на знания за ладовите структури преминава през задълбоченото изследване на редица публикувани научни трудове, които изясняват смисловите значения на различни понятия, представят базовите изходни позиции – опорни пунктове, върху които се изгражда теоретичния модел на педагогическата технология за осъзнаване ладовата структура на песенния фолклор, разглеждат основните положения на рефлексивния и синергетичен подход и др. важни аспекти които очертават целите на изследователския процес. Предложените схеми с номера 1,2 и 3 от 74, 76 и 79-та стр. визуализират и изясняват по най-добър начин възлови моменти от развитието на дисертационната идея. Примерната мисловната карта за анализ на народната песен (схема 2) е шокираща от пръв поглед, а при следващите моменти на нейното разгадаване демонстрира дълбоката логика и научна осигуреност, заложи в основата на нейното създаване.

Теоретичният модел на педагогическата технология (схема 3) за осъзнаване ладовата структура на народната песен е впечатляващо съвършен в научно отношение.

Апробацията на теоретичния модел представя експериментална програма, включваща 6 етапа. Методите на изследване са в традиционно очакваните аспекти на педагогическо наблюдение, беседа и тестове. Особено пространно са представени резултатите от тестовете и натрупаният материал дава основание да бъдат направени необходимите верни изводи от разработената научна концепция за специализирано обучение по народно пеене чрез осъзнаване ладовата структура на песните.

Представените в Приложение I материали донякъде са озадачаващи, ако визирам думите на дисертантката, че предлага „**серия модели**” за разпяване. Седемте примера в никакъв случай не осигуряват подобно твърдение, въпреки че са прецизно и правилно подбрани. Затова априори приемам, че съставляват представителна част от многобройни примери за разпяване, което е логично, предвид хилядите песни, които познаваме от народното творчество и необходимостта от многообразие при вокалното обучение. Морфологичните анализи са подчинени на различна тематика и биха подпомогнали развитието на знанията на гимназистите по отношение на фолклора, добре представен от списъка на 61 народни песни за обучение и анализ.

Общото впечатление от цялостната дисертация е за извършена от Влахова-Илкова широка, задълбочена и базирана на сериозни знания подготовка, която е в основата на успешното изграждане и защита на концепцията ѝ. Несъмнено е, че научният ръководител доц. д-р Горанова е допринесла за точността, обхвата, логиката на развитие и обобщеността на цялостното изследване – впечатление което сериозно се налага при развитието на цялостното повествование.

Авторефератът изцяло отговаря на дисертационния труд и представя всички негови най-важни страни. Посочените приноси са неоспорими, свързани са с необходимия доказателствен материал, а разработените и апробирани педагогически материали могат да бъдат успешно приложени в обучението, което е постижение на дисертантката.

Представените публикации отразяват основни съдържателни аспекти от тематичното развитие на дисертационния труд и несъмнено са изиграли важна роля за достигането до верни заключения и изводи в него. Те са обнародвани през 2017-18 г. в сборници и са резултат от участието на Влахова- Илкова в 3 международни конференции в страната и в чужбина. Бих посъветвал дисертантката да бъде много по-точна, когато озаглавява своите публикации (визирам първата публикация), защото в тях се кодира целия смисъл на конкретното научно търсене и резултати. Предполагам, че в заглавието на втората публикация – „За интереса НА...” е допусната неволна техническа грешка.

Заключение

Разглежданата докторската дисертация е важно изследване, съвременно по своята същност, което предлага добри възможности за приложимост в образователния процес при специализираното обучение по народно пеене. То може да допринесе за обогатяването на методиката на преподаване на фолклорното музикално изкуство с нови съдържателни компоненти и напълно би се вписало в тенденциите и образователните цели на развитието на българската педагогика.

Като отчитам приносния характер на труда и заложените перспективи за приложението му в общообразователното училище, убедено предлагам на научното жури да присъди на Милана Веселинова Влахова-Илкова научната и образователна степен „доктор” по научната специалност Методика на обучението по музика, професионално направление 1.3 Педагогика на обучението по... област на висше образование 1. Педагогически науки.

**15.08. 2018 г.
Благоевград**

**Член на научното жури:
/проф. д.изк.н. Ф. Павлов/**